

IRODALOM.

Az új világ csodái ezimen rendkívül szépen kiállított, feltűnést keltő kiadás jelent meg, mely észak- és dél Amerika természeti csodáinak s népeinek eddig még sohasem nyújtott nagyszerű és sokoldalú hű képmását adja. Kétúton sikerült, mesterien kidolgozott fényképeivel ez a diszmű pompás utazást képez az új világon át. Az Egyesült államokon keresztül az északi sark országai. Közép-Amerikán Nyugat-Indián és Dél-Amerikán át egész a Cap Hoornig vezet bennünket ez a mű. A világrész szépsége és sajátossága, a sok természeti csoda, a megézően pompás és bájos tájak, a városok és szobrok, a tündéres paloták és a technika csudaalkotásai, a melyekben Észak-Amerika oly nagyon gazdag — szemeink előtt tárulnak fel mind megannyi eleven képek gyanánt teljes valóságukban és hűségükben.

Ajánljuk e füzetek megszerzését olvasóinknak. Egy füzet ára 16 gyönyörű képpel 40 kr. Megrendelhető a «Pesti Napló» kiadóhivatalában, Budapest VI. Teréz-körút 23.

Millenniumi egyforintos Petőfi-kiadás. Az «Athenaeum» irodalmi részvénytársaság most Petőfibről olyan olesó kiadást rendezett, a mely lehetségessé teszi, hogy a demokrácia lánglelkű költőjének költeményei a szegényebb néposztályoknak birtokába is eljuthassanak. Igazi millenniumi ajándék ez a kiadás a nép részére, mely 1 forintért megszerezheti Petőfi Sándor összes költeményeit igen díszes, piros vászonkötésben, melynek arany metszésű tábláját a budapesti Petőfi-szobor képének sikerült bronznyomata díszíti. A kötet négy részre osztva tartalmazza Petőfinek költeményeit; I. Hazafias költemények, a melyek nyilvánvaló politikai célzattal irattak; II. Szerelmi költemények, melyek «Első felleobbanások» (1842-1844); «Csapó Eteleka» (1844-1846); «Buborékok» (1846); «Mednyánszky Berta»; «Felhők»; «Szendrey Julia»; Petőfi Sándorné» (1848-49.); végül «Bordalok» címek alatt vannak összefoglalva; III. a nagyobb elbeszélő költemények és végül a IV. részben a leiró költemények és a népdalok találhatók fel. Mind egyik részhez rövid bevezetést irt Havas Adolf tanár, ki az eredeti kéziratok és kiadások alapján szerkesztette ezt a kötetet.

Déleuropából, föld- és néprajzi képek. Irta Hannusz István. A fáradhatatlan Stampfel Károly, a ki alig indít meg egy vállalatot, már is egy másikat készít elő ezuttal Ifjúsági Könyvtárainak számát szaporította. Az «Ifjúsági Könyvtár» dr. Szemák István szerkesztésében indult meg, és ugyanazt a célt tűzte ki feladatául, melyet az ugyancsak Szemák szerkesztésében Pfeifernél és Wodianernál megjelenő ifjúsági könyvtár. A mű ára 1 ft.

Buda hőse. Donászy Ferencz, ki «Egy magyar diák élete» és «Tholdi Miklós» című regényes korrajzaival méltán lett egyik legkedveltebb írója a serdülő ifjúságnak, most Buda hőse cím alatt irt egy nagyon érdekes regényes korrajzot Budavár visszavételének az idejéből. A magyar történelemnek egyik legérdekesebb fe-

jezete Budavárának a törököktől való visszavétele s arra való író temérdek anyagot talál ebből az időből érdemeset a költői feldolgozásra. Donászy Ferenczben igen szerencsésen egyesül a történetész és az író. Könyvének nagy előnye, hogy nemesen, érdekesítő olvasmány keretében ismerkedik meg az ifjú a hazai történet egy fontos részével. A három részből álló, 554 oldalas, nagy alaku könyv értékét nem kevésbé emelik a korhű illusztrációk, az abban az időben vezérszerepet vitt emberek arcsképei. Magának a könyvnek a külső díszes kiállítása a kiadó Athenaeumot dicséri. A serdülő ifjúságnak, az iskolai könyvtáraknak különösen ajánlatos könyv ára diszkötésben 4 ft 50 kr.

Ezer év meseköltése. Benedek Elek nagy millenniumi mesekönyvének, a Magyar Mese- és Mondavilágnak, a 41-43. füzetét kaptuk egyszerre, melyekben gyönyörűen megirt mesék, történeti és helyi mondák váltakoznak, Széchy Gyulától illusztrálva. Az öt kötetbe tervezett nagy mesekönyvből négy kötet már megjelenésben, e füzetek tehát az ötödik kötetből valók, mely az öszre szintén megjelenik. A Magyar Mese- és Mondavilág még mindig megrendelhető az első füzetből számítva, 10 füzetenként 2 ft 50 krral a kiadó Athenaeum-nál, ugyszintén kötetekben is. Egy-egy kötet ára díszes kötetben 3 ft, egy füzet ára 25 kr. Mutatvány füzeteket kívánatra ingyen küld az Athenaeum.

Szerkesztői telefon.

Kovács F. Szabadka. 1. A kiadóhivataltól függ s nem a szerkesztőtől. 2. Az ígért minden esetre olyan, a mit be is fognak váltani. **R. D. Kanizsa.** A felirati javaslat tárgyalása szorosán vett iskolai dolog, — lapunkban unalmas volna. Igyekeznek megfellelőt küldeni. **Schober B. Baja.** Tudassák vakációi címüket. **Porde Gy. Jónni fog. 3104. sz. előfizető.** Megkaptuk. **Krúger A. N. Váradi.** Megjöttek, az «Ezer év» azonban alig lesz közölhető, mert igen hosszú. **M. Gyula Hadház.** Ha Bpsten érte jön megkaphatja, igazolvány nem kell. **Vogel A. Z. Egerszeg.** Antiquar papirkereskedőt nem ismerünk, könyvkereskedők: Révai Mór, Ruzitska Ármán, Eisler G., Szilágyi Béla. **Lauschmann E. Tessedk** érte jónni a szerkesztőségbe! **K. B.** Elhalgattak vele, úgy látszik elmarad! **R. F. Jászberény.** A Községi Közlöny szerkesztője Lipsey Ádám, kiadja az orsz. központi jegyzői egylet, ára egész évre 6 ft. Csak egyszerre a kiadó címére, a postások megtalálják. **L. Hirsch.** Debreczen. Ha névalírás nincs a cikkben, szerzőjét nem mondhatjuk meg. **Körössy I.** A Plasticon utalvány csak egyszeri belépésre jogosít, de mi annyit adunk önnek, a mennyi csak kell — ingyen. Használja minden tanuló de mi, ha már ingyen adjuk, nem küldjük el senkinek, — tessék elfáradni érte a szerkesztőségbe. **Figyelmeztetjük előfizetőinket, hogy a szünidei lakásváltást a kiadóhivatalban jelentsék be, ne pedig a szerkesztőségbe küldjék, mert a szerkesztőség ily ügyben nem intézkedik. G. Gy. Szombathely.** Nem közölhető. **Sóvárgó tanuló.** Mind megkaphatja, jöjjön csak el a szerkesztőségbe, szívesen látjuk. **H. J. Czegléd.** Herczegh Ferencz 1863. szept. 22-én született. — *Több kérdésre a jövő számban.*

«Kosmos» műintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 ft.
Fél évre 2 ft.
Negyed évre 1 ft.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiunai tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

A diák dolgozatokról.

(*) Lapunk mai számában más helyen számolunk be a május 31-én lejárt pályázatokról. Elmondjuk ott, hogy milyen volt ennek a pályázatnak az eredménye, e helyen elmondjuk, hogy miként készülnek nagyjából a diák dolgozatok.

Ha egy tanulóra a szabad tárgyválasztást rábizzuk, az a legtöbb esetben nem tudja, hogy miről írjon. Azon kezdi, a mihez legtöbb forrást olvasott, kivonatol, azaz kihagyja éppen a legfontosabb részeket, változtat a mondatszerkezeten, felhasználja iskolakönyveit s talán még valami tudományos munkát s megszületnek a nagyhangu című értekezések. A szerző boldog, hogy bár nagy fába vágta a fejszéjét, de a fát is ketté vágta.

Igy készülnek a mi pályamunkáink, így az önképző-köri dolgozatok. Kevés eredetiséggel s még kevesebb ítéletképesseggel, de annál nagyobb húsággal és vakmerőséggel, mert a fiatal író nagyra van az ő készütségével meg a munkájának nagyságával. Az ügyes tolvaj megteveszti a kevésbbé ügyes bírálót s a csak kissé is tág lelkiismeretű önképző-köri elnököt. Elviszi a jutalmat s élvezi a dicsőséget.

Legjobban ki van ez az eljárás fejlődve a versírásnál. Bumfordi, holdvilágképű kamasz fölcsep költőnek. Hetedik osztályu korában még nem tudja az abl. absolutust s az aoristussal sines tisztában, de azért ontja a verseket derüre-borura. Ezek a versek kétfélék: lopottak és eredetiek. Az eredetiek halvány reminiscenciái nagyobb költők verseinek s a népdaloknak, a lopottak pedig vagy valamely obskurus poeta versgyűjteményéből valók, vagy a vidéklapok régiebb évfolyamainak tárczáiból vannak kiírva.

Velem történt, hogy önképző-körünk egyik megjutalmazott versében a saját ifjúkori szer-

zeményemre ismertem, melyet álnév alatt egyik vidéki lapban tettem közzé sok évvel azelőtt. S az illető, a ki e verset reprodukálta, önképző körünk legjobb verselője s legszorgalmasabb munkása volt. Természetes, hogy termékenysége eredete a vidéki lapok tárczarovatában volt keresendő.

A mi aztán a kisebb elbeszéléseket illeti, a kis deák már Cooper s a ponyvairodalom hatása alatt áll. Vagy nagyon szövevényes, de minden lélektani alap nélkül való dolgokat tákol össze, vagy kisszerű dolgokat Hári Jánosként föleresztve mond el; természetes, hogy meséjének nincs sem alapeszméje, sem végcélja. Leírásai kacskaringósak és cifrák, tele vannak frázissal, olyanok, mint a rét, mely mindenféle színű vadvirágtól tarkállik. Mintha bizony a vadvirág volna a rét lényeges része s nem a fű, a mely gazdag kaszálóvá teheti!

Ilyenek a deák dolgozatai; kevés eredetiség sok vadság; hiányzik belőle az, a mi a rét fűvéből illatos szénát alkot: az ifjúkor kinyomata, mely minden fogyatkozása mellett is bir legalább is akkora értékkel, a mennyivel egy fesledező rózsabimbó. Csakhogy ennek a bimbónak nemesített virágnak kell lenni! Irhat szépet, jót, a tanuló is: de ahhoz tanulmány, ítélet és bizonyos talentum, írói képesség kell. A vadvirágon sok a vad tövis, erős, vastag, szúrós: a nemes rózsán kevesebb, lágyabb, — néha nincs is.

Ne gondoljátok, hogy az íráshoz csak tinta, toll, papíros és téma kell; ne higgyétek, hogy az íróképeség fejlődik a magasabb osztályba való lépéssel: első sorban arra születni kell.

Azután pedig még sok más egyéb kell hozzá, a miről majd máskor fogok megemlékezni!

MIAMIS KIRÁLY.

Irta: WALDEN EDMUND.

E mbereink csakhamar tüzet vettek észre a folyó partján, a melynek fénye a folyó jó részét megvilágította. Nem sokára a másik parton is támadt ilyen tűz; úgy látszik az indiánok így akarták ellenségeik éjjeli menekülését meg akadályozni.

Oda hívták Nikunthast, hogy ő is lássa azt a gyanus tüzet. Őt legkevésbé sem lepte meg az indiánok előkészülete.

— Mit szól ehhez a fiatal törzsfőnök?

— Az irokezek attól félnek, hogy éjjel majd elusznak innen.

— Én is azt hiszem.

— Tőlünk felfelé sötét a folyó, majd onnan jön ide skalpunkért. Szegény vaksi kutyák; Nikunthas leuszik a folyón, ha még annyi tüzet raknak is, nem veszik őt észre.

— Igen, de erre csak te vagy képes? Tehát szerinted innen felülről fognak bennünket megtámadni?

— Igen én azt gondolom.

— De mit tegyünk mi?

Nikunthas feltekintett az égboltozatra; a szakadozott felhőktől itt-ott lehetett néhány csillagot látni. Néhányra mutatott és így szólt: — Ha a csillagok itt lesznek valószínűleg akkor fognak ránk törni.

Burns és Bob is tudták, hogy éjfél tájban fogja a csillagzat a jelzett magasságot elérni.

— És mihez fogjunk mi?

— Legjobb volna a folyón felfelé mennünk.

Egy lövés szakította félbe a beszélgetést a lövést sikoltás követte.

John mindig figyelemmel kísérte az átelennük lévő tüzet, úgy tetszett neki, hogy a megvilágított parton a bokrok között valaki löni készül. Megelőzte őt s tudtul adta, hogy a szigeten is ébren vannak. Ketten-hárman is lőttek azután a partról, de hiába, golyóik a sziget fáiba furódtak.

Nikunthas elmosolyodott a sok eredménytelen lövésre.

— Ő az, a «gyors puska», üvöltének az irokez kutyák, ha ő lö.

A lövések többszörösen visszaverődtek az erdőben, azután ismét minden csendben volt.

— A folyón felfelé menjünk, Nikunthas? Hogyan fognánk ehhez? Nem uszhatunk mi oly messze fel, hogy biztos partra akadjunk, meg aztán az uszás által okozott zaj is könnyen elárulna bennünket.

— Nem uszunk, gyalog megyünk.

— Micsoda?

— A folyó közepén nagyon sekély a víz.

Én is gyalog jöttem le: hosszú szikla pad van itt a folyó közepén, a melyről az irokezeknek biztosan nincs tudomásuk.

— Ez talán jó is volna, — mondá Burns, a kibe Nikunthas terve új reményeket öntött. Ha jó messzire felmegyünk akkor majd talá-
lunk elég védelmet az erdőben.

— Igen a fegyvert, majd megóvjuk a nedvességtől.

— Jó, megpróbáljuk, ez az egyetlen út a menekülésre.

Egy óra múlva indulni akartak.

— De mit csináljunk ezen szegény beteggel? kérdé Sir Richard.

— Nincs más mód, mint itt hagyjuk őt, — válaszolt Burns — az irokezek nem fogják őt bántani, nekünk meg csak terhünkre volna. — Mindannyian elfogadták az öreg farmer ajánlatát.

Az ég beborult, itt-ott már az eső is csepegett.

— Ez jó, — mondá Nikunthas — szeret bennünket Manitu. Az esőtől az irokezek majd se látnak, se hallanak.

Mindnyájan belátták, hogy milyen hasznos reájuk nézve az eső. Az eső egyre erősödött, a parti tüzek lassanként elaludtak.

Az éjszaka koromsötét volt, az égen csillagot nem lehetett látni. Nikunthas már indulni akart. Mindannyian beleegyeztek.

Elmentek a sziget felső részére és a Nikunthas által jelzett helyen bementek a vízbe.

Még nem volt mind benn a folyóban, már ott volt az örült.

Nikunthas intett, hogy térjen vissza helyére, de hiába, azután így szólt hozzá:

— Testvérem hallgatni fog, mert különben Schuwana bárdjával lesz dolga.

Nikunthasnak csak melléig ért a víz. Nagy bot volt kezében, evvel tapogatózott maga előtt a fenéken.

Mögötte Burns, azután pedig Sir Richard haladt. Ezeket követte az idegen, Bob és végül John.

Az eső csakugy szakadt. Útjuk borzasztó veszélyes volt a sötétben, csak Nikunthas szemének köszönhető, hogy el nem tévedtek. Szoros egymásutánban követték a fiatal indiánt, lőpor-zacsókjukat a puska aggatták, melyet magasán feltartottak.

Vagy ötszáz lépésnyire mehettek már előre,

midőn egyszerre csak zajt hallottak mögöttük. Megállottak s hallgatóztak.

— Istenemre mondom, utánunk jönnek, — szólt Bob, — vegyétek elő a kést, mert ebben az esős időben nem süll el a puska.

Mindnyájan torkig buktak a vízbe.

Egészen Bob mellett tűnt fel egy kanoe, amely ha időben el nem fordítja fejét bizonyára beléütközik abba, az evezővel érintet-
ték is.

— Hugh! kiáltottak a kanoeból.

Bob szörnyen elkeseredett a miatt, hogy észre vették őket; végső elszántsággal megfogta hatalmas kezével a mellette elhaladó kanoe szélét, balkezeivel, melyben puskája volt, iszonyu ütést mért a kanoeban levőkre, jobb kezével pedig felfordította a könnyű járművet, úgy hogy a következő pillanatban már a vízben evezkéltek az indiánok.

John mellett tűnt fel az egyik a vízből, az az ifju azonban leszurta, mielőtt még magához térhetett volna a megrémült indián. Bob egy másikat küldött a másvilágra, a ki mellette esett a vízbe.

Még hallottak hangot mögöttük, újból két kanoe tartott feléjük.

Az elsőből Nikunthas szurt le néhányat, mielőtt még támadhattak volna, villámgyorsasággal tudott banni a késsel.

A második Bobnak tartott, a ki oly borzasztót ütött a kanoera, hogy a kéreg oldala beszakadt és a csónak elsüllyedt.

A benne ülők egyenkint dugták elő fejüket a vízből. Bob iszonyuan vagdalózkodott maga körül, mindenre, mi emberhez hasonlított, tőle kitelhetőleg ütött s vágott.

Az eső, a sötétség, az élethalálra küzdő emberek borzasztó látványt nyújtottak.

Burns s Sir Richard is megtették a magukét. De az indiánok, kik nem sebesültek meg a tusában, szintén késsel mentek az ellenfélre.

Nikunthas előtt hirtelen egy nyulánk indián jelent meg; ezt társának tartotta Nikunthas s azért odaszólt neki. — Előre.

De Nikunthas felhasználta az alkalmat, hirtelen megfordult s egy pillanat alatt mellbe szurta az indiánt, ki halva bukkott a vízbe.

Az örült tétlenül állott ott ez alatt társai között, egyszerre csak melléje terem egy indián. Az örült ügyes és kifejelett erős testalkatú férfi volt, egész ösztönszerűleg ragadta meg balkezeivel orvtámadónak jobbját, melyben kést tartott úgy, hogy ez kiejtette kezéből.

Az indián most torkon akarta ragadni Waytetát, ez azonban megelőzte őt, s oly erővel szorongatta torkát, hogy az indián eleresztette Wayteta torkát s két kézzel is igyekezett kiszabadulni a nálánál jóval erősebb Wayteta körmei közül.

— Hahaha, — kacagott az örült — te ily vitéz harczossal akarsz kikezdeni? Te nyomorult kutya!

Az indián kézzel lábbal dolgozott, hogy megmeneküljön valahogy az örült kezei közül, elcsendesedett azonban, midőn öklével homlokba vágta Wayteta, a ki így szólt: Igy ni, nyomorult himpellér, te akarsz harczolni velem? — és ezen szavakkal odalökte a vízbe.

A borzalmas harcznak vége volt, az ellenfélből már nem volt senki a kitől félhetek volna.

Nikunthas megragadta az egyik kanoét, ez sértetlen volt, azért az indiánok kiugráltak belőle mielőtt még megtámadhatták volna embereink.

Most menjünk partra; már ideje.

— Nincs kifogásom — válaszolt Bob — ez aztán megint volt situatio.

Az elmebeteg idegent csónakra ültették, minthogy nem voltak biztosak abban tud-e uszni, ők pedig belekapaszkodtak a kanoeba és úgy usztak a parthoz, a hol sekély volt a víz.

A kanoe kétevezős volt és elég nagy arra, hogy mindnyájan beléülhessenek.

Az eső már nem esett oly erősen mint előbb, itt-ott ragyogott egy csillag is.

— Ha partra szálunk is, nem mehetünk tovább mert sötét van, az irokezek holnap könnyen ránk akadnak. Menjünk fel a folyón a kanoeban.

— Ez lesz a legjobb. Jól esik majd, ha kissé evezhetek, — volt Burns válasza.

Csónakra szállottak.

Bob s John eveztek, Nikunthas a kanoe elején ült, hogy onnan esetleg utasításokat adhasson nekik a betartandó irányról; gyorsan eveztek, a csónak szépen haladt előre.

Az eső egészen elállott, az égboltozat kiderült s keletről már jelentkezett a hajnalpir.

Nikunthas balról egy patakot vett észre, mely a folyóba ömlött, tanácsára befordultak oda. Felváltva eveztek: hol John és Bob, hol meg Burns s Sir Richard.

(Folytatása következik.)

A szerencsétlen flótások.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

(2)

— Én sem — vágta vissza Ulysses, mialatt a vizes kabátot a szemközt állónak a fejéhez csapta. — Hasonlóképen bocsánatot kérek!?

— Tyhüh a ragyogóját, mi ez? — prűszkölt Gyula — kinek egyébiránt nagybácsi volt a neve — és már készült, hogy a kölesönt szaporán visszaadja.

A már kissé durva hanczurozás kétségkívül komoly verekedéssé fajult volna, — mert már a harmadik is, a negyedik is keresett valami tárgyat, a mit forgalomba hozhat, — ha a tanácsosné a szenvedélyes gombgyűjtő Lizó nével be nem lép. A jó mama csak nehezen pálastolhatta mosolyát, mikor azt kérdezte tőlük: — Nos mosó urak, hogy izlik a dolog?

— Megvallom édes nénikém, hogy szívesebben pusztitanék el egy ülő helyemben egy tucsat epertortát, mintsem mégegyszer ráadnám a fejemet erre a fáradságos mosásra, — sopánkodott Béla.

Lizó néne pedig — a híres gombgyűjtő tulajdonosa ijedten csapta össze kezét és legmagasabb hangján sipogta:

— O én szerelmetős örangyalkám — gyere segély mög — a zifijurak igazibul az salját kezükkel mosnak. — Ó tekintetős téns naccsága eztet mán komollan nem szömlélhetöm!

— Keljtek hát onnét, majd Lizó néni bevégi a műveteket, — mondá a mama, képtelen lévén most már a kaczagásnak ellentállani, mivel a hat gyerek a mosóteknő körül igazán komikus képet nyújtott.

— Ej, micsoda szerencse. — ujjongott Ernő, — nézd csak nénikém, már majdnem csupa seb a kezem a borzasztó dörzsöléstől — koak, koak, koak, brekekkekeke.

— Én meg remélem, hogy a jó Lizó néni kiségit a gombzavaromból.

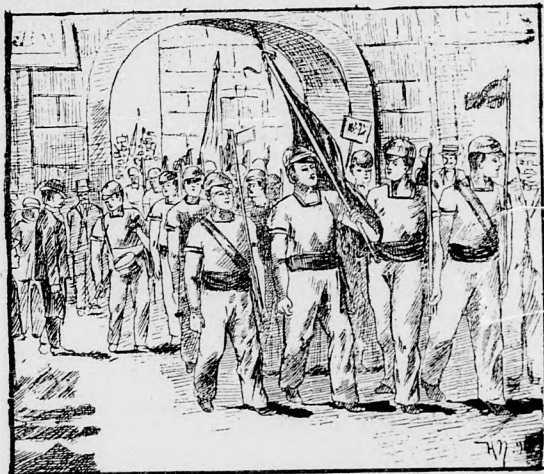
— Gombok hibádzanak, Bélácska, gombok! — ó mönnyébéli szent atyám! — gombokval rögvest kiségellöm, van ujar neköm mindönféle náctióbul, és ha a háromból, a ki még a kabáttján van, nem találok három helösset, hát akkor hat vadonat ujját biggyesztök az helibe!

A szorongva várt hétfői nap már fölvirradt. A gymnasium előtti téren állottak már a sorok és oszlopok szerint beosztott tornászok.

Mindegyikük kezében egy nemzeti színű zászlócska, felöltőjük pedig vállukra volt vetve.

Az igazgató ur közeledését a jobbszárny trombitása hirdette, a kit a kiránduláson részt-

vevő ifjabb tanárok éppen e czélből állítottak a kapuhoz. Az ötödik harangkondulásnál kinyílt a kapu és kilépett a gyermekektől anynyira szeretett direktor ur. A trombitások vörösödő arczczal, teljes erejükből, fújták az indulót, a többiek pedig, a kik zászlócskáikat az igazgató előtt meghajtották, olyan háromszoros harsogó éljent rikkantottak a friss reggeli léghöz, hogy a házak lakói ijedten ugráltak ki ágyaiból és rohantak az ablakhoz, hogy legalább lássák, vajjon miféle ellenség kerítelte hatalmába a várost. Ezzel azonban a mi tornászaink mitsem törődtek, sőt midőn az igazgató ur rövid beszédét, — melyben a nemes szívű Barsai bácsiról megemlékezett, — bevégezte, teljes erejükből még az előbbinél is

hatalmasabb egetverő riadalmat csaptak. A lelkes ifjak aztán sorra vették az éljenzésben jelen levő tanáraikat, mignem a tornatanárnak sikerült stentori hangját érvényre juttatni. — «Vigyázz, jobbra zárkózz, szakasz — indulj!» — a mikor is a dobosok és trombitások ugyancsak hozzaláltak a munkához, a szakasz pedig — jobbra néz — vezényszó mellett disz-elvonulást rendezett az igazgató előtt, oly peczesen, oly katonásan ment mindnyája, mintha karót nyelt volna. A legszebb rendben történt az elvonulás, nem számítva persze azt, ha például az egyik nem tartva lépést a többivel, az előtte állónak jól a sarkára lép, az nem hagyja abban a dolgot, hátrakiált, hogy — lépést válts, — emellett meg akarja az ügyetlen lábát koppintani a zászlója nyelével, de épen az ártatlan szomszédot találja el, a ki viszont egy baráti oldalbalökéssel figyelmezteti a támadót,

hogy nézze meg, kire üt. De hát az ilyen pörpatvar hamar elmúlik. Mindenki megkapja a magát, vagy pedig a szigorú tornatanár csak oda néz és szent a béke. Messziről különben sem látszik ebből a belháborúból semmi.

Igy vonultak ki a városból a serény tornászok, a kiket a kellemes kora reggeli séta csak jó kedvre hangolt, egyébiránt pedig tudták hogy nehány óra múlva czélnál lesznek.

— Fiuk, ez nagyszerű! — kiáltotta Várkonyi Kari nagy elragadtatással, — igazán kitünő élvezet ez a reggeli séta, nézettek csak a fűszálon, a virágon ringó harmatgyöngyöt, hogy csillog villog mindnyája, mint megannyi gyémánt.

— Régi dolog már az, kopjás!

... Igen, mint megannyi brilliánt, — párnyi felhőske sem foltozza a derült égbolt aszúrját — nini amott éppen most emelkedik fel egy pacsirta...

— Kelepel a fülemile, trilláznak a gólyák!

... És hála éneket zeng az egek urához!

— Helyes, kopjás, — helyes! Várkonyi nagy szónok, Demosthenes tojás hozzád képest!

— Te, kopjás, te tán már kora reggel jóleső pityergéssel könnyítettel magadon s tán az oldotta ugy meg a nyelvedet is?

— Semmi jóleső pityergés! Kopjásban a lélek forrong, második Petőfi akar lenni a kicsi!

«Ábrándozva járja végig Kopjás
Az illatos, üde réteket,
S megbámulja ugy a tarka csordát,
Mint a zsiros kanászyereket!»

A kopjás azonban föl se vette a többiek csipkelődéseit, nem is neheztelt érte, sőt egy kedves tornász-énekbe kezdett, melyet aztán egyhangulag folytattak. Így haladtak a jókedvű gimnazisták, a míg egy falu elé nem értek, a a hol az elesöndesült éneket a trombita váltotta föl, mivel minden falun ugy vonultak át mint a katonák: zárt sorokban lépést tartva. Az otthon levő falubeliek mind az utczára esődültek, hogy megcsodálják a szokatlan látványosságot. Az apróbbak sivalkodva, ugrándozva mindjárt kiséretül szegődtek.

De mi volt ez?

Az alszegen a faluból kisiető országutról az egész oszlop az erdőbe vezető dűlőre kanyarodott. Az erdőbe érve a tanár fölállította az egyes sorokat, de olyan szigorú pontossággal, mintha akár a Fehérvári térparancsnok tette volna. Azután a középtest elé állva tudtul adta, hogy: «Az alapítvány kezelő igazgatósága

ez évvel egy újítást akar eszközölni, a mivel a legmagasabb tetszéseket reméli elnyerni. Elrendelte ugyanis, hogy az erdőben egy órai szünetet tartsunk és — megreggelizzünk. Már minden készen vár ránk. A szomszéd tisztáson vannak a letakart, megszámozott és alaposan megrakott asztalok. Minden csapat megtalálja a magáét. Lássatok hozzá. Oszolj!

— Eljen! vivát! tyuhaj! — rikoltzott a negyedik és ötödik csapat, miközben már hatalmas ugrásokkal röpültek a csalogató czél felé.

— Kitünő újítás, vélekedik a harmadik csapat a már megkerített asztal mellett.

— Az első pohár előtt megéljenezzük a gondnokságot, — ígérték a kettősök.

— Azt ajánlom, hogy e népszerű újítás alkalmából a gondnokság jólétére minél többet — benyakaljunk — mondá az első csapat egyik — nagy legénye, — miközben hosszú lábaival huszár módra telepedett a legpotrohosabb hordóra.

A gondnokság becsületesen rászolgált az elismerésre.

Hosszu csinosan diszitett asztalok állottak szép rendben, egy jó reggeli minden kellekeitől görnyedezve. Itt is, ott is a virágos fűben hordócskák heverésztek, tele könnyű italu, kellemes ízű sörrel. Sásfonatu kosarakból különböző befőttes és szódavizes üvegek kandikáltak elő arra szánva, hogy kettőjükből kellemes italt keverjenek.

A legvilágosabban bizonyult a mondás igazsága, hogy: — Fialatok mindig tudnak enni. — Hátha még ilyen jó étel-italban duskálódhatnak. A kik már eléggé ellátták magukat ugy a szilárd, mint a cseppfolyós halmaz állapotú anyagokkal, csoportokba verődtek egy-egy terélyes fa alá, hogy, a mint egyik tréfázó magyarázta, — a gondnokság újítását megemésszék.

A Várkonyi gyerekek is unokatestvéreikkel már találtak egy árnyékos helyet.

— Jó nekünk itt lenni, itt építsünk hajlékokokat — idézett Beke Gusztí, miközben nagy elővigyázattal leülledett, jobb kezére támaszkodva fészkelődött, míg kényelmesen el tudott helyezkedni, baljával pedig egy korsó habzó, barna söröt szorongatott.

— Soh'se töltsük az időnket építkezéssel, — motyogta Várkonyi Kari, immel-ámmal majszolva egy fél virstlüt, — hajlék nélkül is meg vagyok én elégedve a sorsommal.

(Folytatása következik.)

Jelentés a «Tanulók Lapja» irodalmi pályázatáról.

Május 31-én lejárt pályázatunk mennyiség és minőség tekintetében távolról sem felelt meg annak a várakozásnak, melyet az előbbi pályázatok után hozzáfűztünk. Kevesebb volt az érdeklődés, s így az eredmény is gyöngé, minek okát abban keressük, hogy pályázatunk éppen a munkaidőben járván le, olvasóink tanulmányaikkal lévén elfoglalva, nem értek rá dolgozni s a kik dolgoztak, nem fordíthattak munkájukra annyi gondot, a mennyit az megkívánt volna. Hiányoztak e pályázatról kiválóbb tehetségű olvasóink, a kiket valóban sajnálattal nélkülöztünk. Ez az oka, hogy ezuttal legfeljebb arról lehet szó, hogy egy-két dolgozat éppen csak megemlítésre méltó, mert a jutalom csak annak a dolgozatnak adható, a mely a többi közül magasan kiemelkedik. Ezuttal két ilyen dolgozatról szólhatunk. Az egyik egy kis értekezés, melyet szerzője szép tudással, gyakorlott kézzel oly szépen irt meg, hogy a jutalom mellett külön dicséretet érdemel. Megítélhetik ezt maguk olvasóink is, ha elolvassák a *«Marseillaise és Talpra magyar»* című pályamunkát, melynél szebben megírt dolgozat nem sok fordul elő egyéb pályázatok között sem. Szerzője sem ismeretlen olvasóink előtt, mert hiszen sok szép dolgot olvastak már Krausz Aladár székesfehérvári főgymn. 8-oszt. tanulóitól, a ki jeles sikerrel téven le az érettségi vizsgát, mint bölcsészethallgató fogja az egyetemét látogatni.

A másik dolog szintén ismert nevű szerzőé. Azt a szép képet értjük rajta, melyet az «Iliás» címen mai számunk közöl, s melyet Hermann Nándor budapesti ref. főgymnásiumi 8. oszt. tanuló rajzolt. Hermann Nándor ügyes rajzait szintén ismeri a «Tanulók Lapja» publikuma, mert hiszen ő készíti azokat a csinos illusztrációkat, melyek a mi elbeszéléseinket díszítik s melyeken meglátszik az ő fokozatos haladása is, melyet a lapunk számára készített illusztrációi elősegítenek.

Az elbeszélésre kitűzött jutalmat Varga Gábor mezőtúri főgymn. végzett 8. o. t. «Nemes boszu» című kis elbeszélése nyerte el, a mely ugygyes fordulatai, mint élénk elbeszélő ereje s jellemzése által tűnik ki.

A többi kitűzött pályatételekre nem érkezett jutalomra érdemes munka. Kaptunk fordításokat, melyek elég ügyesek ugyan, de tárgyuknál fogva nem érdemesek jutalomra. Legtöbb fordító az eredeti szöveget be sem küldötte s így módunkban sem volt megbírálni a fordítás hűségét. A mi fordítás pályázatunknál rendkívül fontos a tárgyválasztás. A fordítandó da-

rabok között olvasóink olyanokat keressenek, melyek pl. az iskolai életre vagy valamely tanulónak jellemfestésére vonatkoznak, s idegen-szerűségük mellett a mi olvasóinkban is érdeklődést kelthessenek, hogy értékek feleltesse idegen voltukat. Nem elég akármit akárhogyan fordítani, hanem az a fő, hogy a mit fordítanak, az jó és nekünk való legyen. A költemény pályázatra beérkezett sok rossz vers között alig akadt némileg figyelemre méltó is. Az az egykettő, melyet megemlítettünk, legfeljebb arra tarthat számot, hogy talán közölhetjük. Hogy mi a mi mértékünk a verspályázatoknál, arra nézve utasításul szolgáljon a jövőre nézve, hogy annak legalább is olyanok kell lenni, a milyen Harsányi Bélának, lapunk 17. számában közölt «Első fecskék» című csinos költeménye volt. Azokat a hóbortos lyrái ömlegetéseket, a különféle «Hozzá»-féle verseket figyelembe sem vesszük. Tanuló ne keseregjen s ne írjon csalódásról és boldogtalanságról: a szentimentalizmus nem ifjuhoz való; maradjon meg ő azok között a korlátok között, melyek korának, tanulmányainak s hivatásának megfelelnek. Csalódik az, a ki azt hiszi, hogy rimekbe foglalt badarság már vers; vagy a ki azt gondolja, hogy mi nem méltányoljuk a verseket. Az igazi tehetség megnyilatkozásait nem csak örömmel vesszük, hanem tért adunk ezek érvényesítésére is.

A fejtörő kérdésekre kitűzött jutalmat szintén nem adhatjuk ki, mivel arra csak egy dolog érkezett, az is oly gyarló, hogy minden kritikán alul áll.

E szerint kitűzött tételeink közül a) az értekezésre kitűzött, 1 db. aranyat Krausz Aladár a «Marseillaise és a Talpra magyar» cz. értekezése, b.) az elbeszélésre kitűzött jutalmat Varga Gábor «Nemes boszu» cz. elbeszélése c.) a tollrajzra kitűzött jutalmat Hermann Nándor, «Iliás» cz. tollrajza nyerte el. A pályadíjat nyert dolgozatokat lapunkban közölni fogjuk. A többi jutalom kiadását nem tartotta lehetségesnek a bírálóbizottság.

A Tanulók Lapjában való esetleges közlésre alkalmas dolgozatok a következők: Értekezések: 1. A honfoglalás eposza, szerzője Kunfi Zsigmond (N. Kanizsa) 2. Az írás történetéből, szerzője Divéki Adorján (Lőcse.) 3. Magyarország arany kertje, szerzője Bubics Jenő (Besztercebánya) 4. Gyulai Pál forradalmi költészete, szerzője Bergl Izidor 5. Petőfi Sándor, szerzője Kun Béla, (Hódmezővásárhely) 6. A «Magyar nábob» főalakjainak jellemzése, szerzője Kemény József (Győr) 2.

Elbeszélések: 1. A medvekaland, szerzője Jakab János (N.-Enyed.) 2. Az aranyak szerzője Köpörsdi Dezső (Hódmezővásárhely) 3. Verselek: Egy barátomnak (jelige: mert szegénynek stb.) A két László (jelige: Verbum emisum irrevocabile est) ugyanazon szerzőtől (jeligés levele hiányzott) Béla, szerzője Bikfalvi József; Egy honvédéről (jelige: A haza minden előtt; szerzője jelentkezzék); Ulászló, szerzője Müller Jenő Szegedről.

Néhány dolgozatról közöljük röviden a bírálatot.

1. A «Honestus» cz. német fordítás gyakorlott fordítóra vall, nem annyira a fordítás, mint a tárgy választás az oka, hogy kellő figyelemben nem részesülhetett. 2. «A magyar népdal sajátosságai» cz. értekezés elég jó s önképzőkörben való felolvasásra alkalmas dolgozat, de a benne fejtegetett eszmék miatt nem közölhető a T. L.-ban. Ugyanezt mondhatjuk 3. a «Petőfi Apostola» cz. dolgozatról. 4. A drámáról irt értekezés nagy dolgokat érint szűk keretben s amellet ott a hol kellene, szűkszavú, a melles dolgokban pedig bőbeszédű; jó önképzőköri dolgozat, de nem a mi pályázatunkra való. 5. A «Rudolf lovag» cz. németből fordított elbeszélés a középkori életből nem elég érdekes arra, hogy a lapban közöltessék. 6. «A magyar költészet fejlődése a 17. századig» cz. értekezés szerzőjének van érzéke a stílus szépségei iránt, de nincs elég ereje ily nagy témával megbirkózni. 7. «Egy vasárnap délután» versekben, még pedig hexameterekben irt leírás. Ma már nem szokás hexameterekben beszélni, pláne falusi embereket beszéltetni. Mint stílusgyakorlat elég ügyességet árul el. 8. Az «Almos» című dolgozat egyik pályatételünknek sem felel meg, sem nem elbeszélés, sem nem értekezés, se vers, se fordítás, — talán még leginkább vízió lehetne. 9. «A hűtlenhez» és «Este» cz. versek jók, de nem nekünk való. 10. «A kis Gyuri története» érthetetlen kis apróság, nincs benne semmi érdekes, az író nem tud elbeszélni, mert az elbe-

szeléshez több is kívántatik, mint valakinek az élettörténetét úgy elmondani, a hogy a szerző teszi. Érdekes és bizonyos tekintetben figyelemre méltó dolgozat. 11. A «romanticizmus a magyar irodalomban» cz. értekezés. Szerzője szép olvasottsággal, de annál kevesebb önállósággal dolgozik, kifogásunk a munka terjedelme ellen is van, a mennyiben már azért sem volna közölhető. Egyébként e dolgozat a jobb önképzőköri dolgozatok között méltán követelhetne helyet.

A többi dolgozatok többé-kevésbé gyöngék s figyelembe vehetők nem voltak. Ezuttal egyszerűsremind *uj pályázatot írunk* ki s ezt azon reményben tesszük, hogy olvasóinknak a szünidőben több kedvök s több idejük is lesz dolgozni. A versenyt is szabaddá tesszük s ezuttal nyílt pályázatot hirdetünk a következő tételekre:

1. Bármely tárgy értekezés. Jutalma 10 korona.
2. Jókai valamely regényének méltatása. Jutalma 10 korona.
3. Elbeszélés az iskolai életből. Jutalma 8 korona.
4. Fordítás bármely nyelvből. Jutalma 5 korona.
5. Költemény. Jutalma 5 korona.
6. Tollrajz vagy festmény. Jutalma 5 korona.
7. Ügyesen összeállított fejtörő kérdések. Jutalma 2 korona.
8. Valamely költemény poetikai fejtegetése. Jutalma 5 korona.

A dolgozatok beküldési határideje 1896. augusztus 31. A dolgozatokat névaláírással is be lehet küldeni, vagy jeligés levéllel.

A jutalmakat csak arra valóban érdemes dolgozat írójának adjuk ki, fenntartván a jogot, hogy a meg nem jutalmazott dolgozatot is, ha arra érdemes, közölhessük.

A beküldött kéziratokat vissza nem adjuk, de a reájuk vonatkozó bírálatot a szerzőknek a megbírálás után két héten belül megmutatjuk.

Mire tanít minket egy fűszál?

— A Tanulók Lapja számára. —

Amde bármily nagy volt a vadállatok szaporodása, ez mégsem tudott egyensúlyt tartani az állatok és azon pusztítás között, melyet a vadász népek gomra végzett naponként az állatországbán. A vadállatok társaságban nem élnek, mert gonosztevő-társaság sohasem tart-

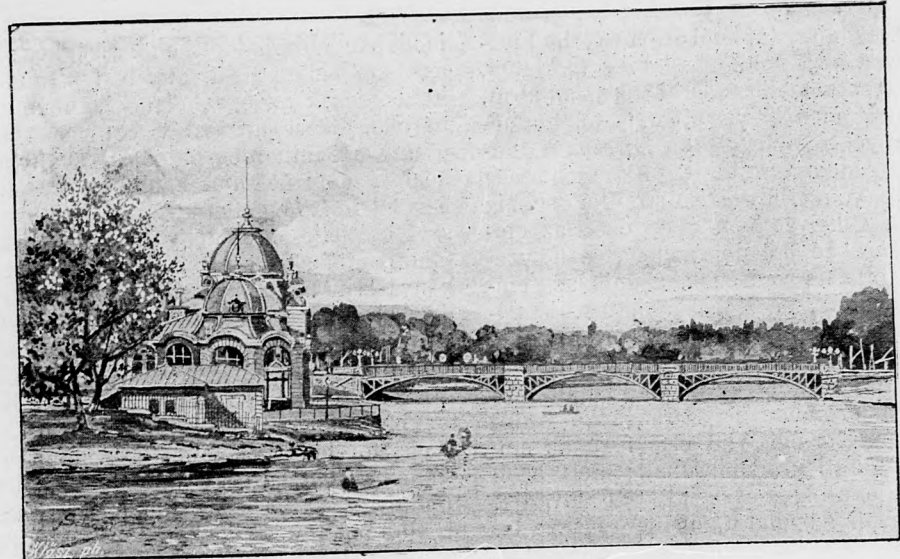
hat sokáig; ezért a népek is vadászból táplálkozván, nem voltak képesek a társadalom eszméjét fejleszteni.

A vadász-népeknél az emberek itt-ott, egyik mezőn, a másik erdőben lakott, hogy napról-napra — harc és veszedelem árán — meg-

AZ ILIÁS.

«Nagunk előtt látunk egy énekes rapsodot, kinek énekét könnyezve hallgatja a nép. Mit énekel? Az Iliást»
 (Hermann Nándor jutalmazott tollrajza.)

Az ezredéves kiállításból. — Folyamhajózási csarnok.

A tonkingi fal az állatkertben.

szerezze bizonytalan taplálékát, mert, ha megtörtént, hogy a vad nem jelent meg területén, ő minden akarata mellett is éhen halhatott.

A dolgoknak ezen helyzete, mely az emberek legprimitívabb és legalsóbb korszakát tünteti fel, sokáig nem tarthatott. Az emberiség nem tölthette volna be missióját, ha sokáig maradt volna e helyzetben. S ép ezért az emberben levő örökké haladó szellem, a helyzetet is előre tolta. A vadászok, a mik az emberek akkor voltak, pásztorkká lettek. Ez haladást jelez az emberiségnél. A vadásznak, mint a hivatás, oly vad a jelleme is; az ember ha mindjárt az állatokat öldöklé is, utójára embertársaival szemben is vérengzővé válik. E mellett a pásztor-élet volt első foka az ember természetfölötti uralkodásának; mert ezen élet bizonyos állatok megszelídítését kívánja. A vadász megöli az állatot, de nem igázza le. Ebben nem különbözik a vérengző állatoktól, hiszen a tigris is megöli az állatot és megeszi, itt anyagi és nem szellemi kényszer uralkodik. Midőn azonban az ember annyira ment, hogy megszelídített egy állatot, azt erre értelmi kényszer, hatalom által vitte; s így a saját urává lett, ki egyszersmind saját kiművelésének kötelességét is magára vállalta. Tehát a műveltség az első vonás, melyet a pásztor-korszak kezdetén találunk.

A pásztorok jámbor békés természetű emberek voltak, kik gyönyörködtek a természet szépségeinek szemlélésében, megénekelték pásztori költeményeikkel; egy szóval: édes, a költőtől arany kor (aurea aetas) név alatt megírt életet éltek.

De ezen aranykor sem tarthatott és nem is tartott sokáig. Ezen semmittevő élet az emberiséget szüntelen restségre vitte volna; azonban kétség kívül velünk nem ez volt Teremtőnk szándéka. A pásztorélet azon kívül még azt sem engedi meg az embereknek, hogy szilárd és állandó társadalmat alkossanak. A pásztoroknak szükségük van nyájuk táplálására, nagy kiterjedésű legelőkre; s ezért a pásztorok nem élhetnek közel, szoroson, egyik, a másik mellett. Aztán, miután a nyájuk már elfogyasztották a mezőkről a fűvet, a pásztor kénytelen megváltoztatni lakását, új legelőt keresni. Ime tehát a pásztor-élet nem állandó. S épen ezért a pásztor népek mind nomádok voltak, a mint azt most is találhatni keleten, hol a népek időről-időre elhagyják hazájukat és újat keresnek. Ezen embereknek természetes dolog, nincs hazájuk; ott nem léteznek az ember és a föld között nálunk fennálló viszonyok.

Ezen helyzet nem nagyon illett az erkölcsi

ideákban előrehaladt emberiséghez; a haza eszméje kellett neki, melylyel a nomád nem, hanem csak az egy helyen lakó nemzetek bírhatnak. Ezért egy igaz viszonynak kellett létrejönnie az ember és halhatatlan anyja, a föld között, mely őt saját kebléből találja. Az ember létének függetlenségét kell lennie egy vadász esetleges eredményétől, vagy a házi állatoktól, melyek az embert folytonos emigrálásra kényszerítik. Az ember és a föld között levő ilyen viszony vetette meg alapját a földművelésnek. Így tehát a földművelés a harmadik fokot jelzi az emberi társadalmak fejlődésében.

Ezen ideát, hogy az emberek idővel hovatovább többet adván a földművelésre elhagyták a pásztoréletet, ezen ideát — mondom — meg személyesítve látjuk a bibliában is, a hol Káint földművelőnek, Abelt pedig pásztornak találjuk. Abelt megölte Káin, vagyis a földművelő megsemmisítette a pásztorságot: az ember magasabb társadalmi helyzetre emelkedvén, elhagyta az alsóbbat. A földművelőnek durvább és nehezebb élete van, mint a pásztornak. Az idilli pásztorok aranykora eltűnt, és helyébe jött a vaskor, terhesebb munkával, melyben arcának verejtékével kell, hogy kiki eledelét megkeresse.

Valóban, ez az emberre nézve, nem volt rossz, hanem valósággal jótétemény volt, mert csak a munka és a föld művelése által juthatott az emberiség a műveltség azon magas fokára, melyet ma foglal el. Azon nemzetek, melyeknek földművelésük nincsen, még ma is a félvadság járma alatt nyögnek: azon országokban, a hol a földművelést nem lehet üzni, mint a nagyon hideg, vagy nagyon meleg országokban, a népek hátramaradtak. Északon vadászok, délen pásztorok, de sem az elsők, sem az utóbbiak, nem játszottak valami nagy szerepet a világ történetében.

Érdekes tudni, hogy a növényország valamennyi tagja közül, egyedül a «graminea»-k, vagy a füveknek nevezettek lettek a földművelés növényeivé.

Azon népeknek, melyek a kenyérfán nőtt kenyerekkel (Artocarpus; 8—10 ilyen fa elegendő egy egész családnak); vagy pedig a Musa gyümölcsével táplálkoznak, nincs gazdaságuk, s így műveltségük sem. Még pedig azon országokban is, hol a füvek művelésével nem gondolnak az emberek, bizonyos gyümölcsökkel táplálkoznak, még ottan is a füvek nagy szerepet játszanak az emberi társadalomban; ott ott azonban azok egy igen hasznos növény, a «bambusz» által vannak képviselve.

Nemcsak táplálékot és ruha-anyagot, hanem még hangszereket is szolgáltatnak nekünk a

füvek. Egy nádfajtából készítették (a nádas szintén füvek, csak hogy vastagabb száruak) az őskorban az annyira híres «frigiai» flótát, melyről azt tartották, hogy őket arra egy istennő (Marsyas) tanította. Így tehát a nádflóta volt az első lépés, melyet az emberiség a zene, ez isteni művészet megismerése érdekében tett. Még ma is némely népeknél a nádsíp az egyedüli hangszer, mint a Marchis szigetén és a Péruban lakóknál. De még a mi parasztemberünk furulyája is kezdetben nádból készült, s mégis oly hangszer, mely csöndes estéken megédesíti nyugalmának óráit. Valóban, semmi sem lehet édesebb, mint szép tavaszi estéken hallgatni a furulya hangját, midőn tetszetős felsőtéttségbe burkolva, misztikus csend uralko-

dik a természetben. Akkor azon édes és melankolikus hangok átjárják lelkünket és kimondhatatlan érzelmeket idéznek elő. Ha épen köböl volna is szívünk, még akkor sem maradhatna érzéketlenül ezen bús hangok hallatára, melyek úgy hangzanak, mintha egy más, egy édes, ártatlan világból jönnének.

Megjegyzendő, hogy minden keleti népnek megvan a saját nemzeti, gyászos és melankolikus zenéje. Mémelyek közülök dicső multat siratnak énekeikben, mások meg gyászos és sokáig tartó fájdalmas multat gyászolnak velök. Ime mennyi gondolatot ébreszt fel bennünk egy fűszál és mennyit tanulhatunk ezekből.

Porde Gyula.

(Vége.)

A „Marseillaise” és „Talpra magyar”

— A «Tanulók Lapja» irod. pályázatán jutalmazott értekezés. —

Két régi dal, mely mindig, örökkön-örökké új marad, eleven megtestesítői gyanánt azon végleges igazság elvnek, hogy megsemmisülhet az anyag, de az eszme halhatatlanul virágozik. Hol vannak a hellenek és hol a scythák? Hová tűntek a beláthatatlan messze korok nagyreménységű népei, melyek elbizakodott dőllyükben készek voltak színt, az eget megostromolni? Eltűntek ők, de fönmaradtak a költők művei. Ajkára és szívébe vette a nép, apa hagyta fiára. Elmondták dalszóban a sutogó szellőnek, a csevegő pataknak. A mi pedig a lélekben gyökerezik, az nem illan el a semiségbe, az kitör romlandó burkából és halhatatlan lesz!

Tapasztalati tény, hogy nagy korok méhe termékeny. Midőn a levegő is mintegy teli óriási eszmékkel, midőn az idő alkotó eseményeket hord magában, akkor támadnak rendre a nagy emberek, akárcsak Jáson sárkányfogaiból a fegyveres vitézek. Akkor jönnek létre azon intézmények, melyekre felő bámulattal tekint a későbbi kor törpe gyermeke. Ilyen időkben indul lendületnek a költészet s származnak fölülmulthatatlan remekai.

«Marseillaise» és «Talpra magyar»! E két fogalom tűzbe hoz, ha csak egy csöpp lelkesezés él, egy szikra idealizmus világít a szívben. Említésükre nem esap e meg bennünket a szabadság bűvös fuvallata, mely akkoriban viharoként tombolt, de manapságig szerény, szellővé lanyhult? Mennyi öröm, mennyi dicsőség, mennyi gyász fűződik e két névhez!

Két nemzet szabadságdalai, két nemzeté, melyek különböző viszonyok között tömörültek össze, melyek különböző ideálokat hajsoltak, különböző műveltségben éltek. Két korszak termékei, mely korszakokat félszázad választ el egymástól, melyek közt oly sok a hasonlóság, de oly sok az ellentét is.

A szabadság fölújodása szülte mindkettőt. Mindazon körülmények, melyek produkálták, mind keletkezésük, mind terjedésük a rendkívüliség magvát rejti magában.

Midőn hosszú idők folytában erőszakkal fojtanak el eszméket, melyeket a kor vaskövetkezéssel haladó iránya hoz magával, midőn mesterségesen gátat vetnek a nép szellemi fejlődése elébe, midőn lassanként garmadába gyülemlik a sok robbanó anyag: épen a világ folyásának logikai csalhatatlanságához képest kell jönnie időpontnak, melyben az fölrian és irtóztatos erővel dönt porba minden intézményt, melyeket az előtt szentesítettek és tolja fel a magáit azok helyébe. Főrteteg módjára pusztít, de e pusztítások háttérbe szorulnak, ha fontolásra vesszük, azon sok áldásos, üdvös oldalt, melyekkel működésük jár.

Ily duló viharként lepett föl a francia forradalom, az egész világtörténet legnagyobb mozzanata. Bámulatos események kapcsolódtak itt láncolatba! «Csillag esik, föld reng: jött éve csudáknak.» A korlátlan egyeduralom, a reakció fojtó légköre helyébe szédítő gyorsasággal szökkentek a Szabadság, Egyenlőség, Testvériség dicsői elvei. Magasztos életbelép-

szerezze bizonytalan táplálékát, mert, ha megtörtént, hogy a vad nem jelent meg területén, ő minden akarata mellett is éhen halhatott.

A dolgoknak ezen helyzete, mely az emberek legprimitívabb és legalsóbb korszakát tünteti fel, sokáig nem tarthatott. Az emberiség nem tölthette volna be missióját, ha sokáig maradt volna e helyzetben. S ép ezért az emberben levő örökké haladó szellem, a helyzetet is előre toltta. A vadászok, a mik az emberek akkor voltak, pásztorkká lettek. Ez haladást jelez az emberiségnél. A vadásznak, mint a hivatása, oly vad a jelleme is; az ember ha mindjárt az állatokat öldöklő is, utoljára embertársaival szemben is vérengzővé válik. E mellett a pásztor-élet volt első foka az ember természetfölötti uralkodásának; mert ezen élet bizonyos állatok megszelídítését kívánja. A vadász megöli az állatot, de nem igázza le. Ebben nem különbözik a vérengző állatoktól, hiszen a tigris is megöli az állatot és megeszi, itt anyagi és nem szellemi kényszer uralkodik. Midőn azonban az ember annyira ment, hogy megszelídített egy állatot, azt erre értelmi kényszer, hatalom által vitte; s így a saját urává lett, ki egyszersmind saját kiművelésének kötelességét is magára vállalta. Tehát a műveltség az első vonás, melyet a pásztor-korszak kezdetén találunk.

A pásztorok jámbor békés természetű emberek voltak, kik gyönyörködtek a természet szépségeinek szemlélésében, megénekelték pásztori költeményeikkel; egy szóval: édes, a költőtől arany kor (aurea aetas) név alatt megírt életet éltek.

De ezen aranykor sem tarthatott és nem is tartott sokáig. Ezen semmittevő élet az emberiséget szüntelen restségre vitte volna; azonban kétség kívül velünk nem ez volt Teremtőnk szándéka. A pásztorélet azon kívül még azt sem engedi meg az embereknek, hogy szilárd és állandó társadalmat alkossanak. A pásztoroknak szükségük van nyájaik táplálására, nagy kiterjedésű legelőkre; s ezért a pásztorok nem élhetnek közel, szorosban, egyik a másik mellett. Aztán, miután a nyájuk már elfogyasztotta a mezőkről a fűvet, a pásztor kénytelen megváltoztatni lakását, új legelőt keresni. Ime tehát a pásztor-élet nem állandó. S épen ezért a pásztor népek mind nomádok voltak, a mint azt most is találhatni keleten, hol a népek időről-időre elhagyják hazájukat és újat keresnek. Ezen embereknek természetes dolog, nincs hazájuk; ott nem léteznek az ember és a föld között nálunk fennálló viszonyok.

Ezen helyzet nem nagyon illett az erkölcsi

ideákban előrehaladt emberiséghez; a haza eszméje kellett neki, melylyel a nomád nem, hanem csak az egy helyen lakó nemzetek bírhatnak. Ezért egy igaz viszonynak kellett létrejönnie az ember és halhatatlan anyja, a föld között, mely őt saját kebléből találja. Az ember létének függetlennek kell lennie egy vadász esetleges eredményétől, vagy a házi állatoktól, melyek az embert folytonos emigrálásra kényszerítik. Az ember és a föld között levő ilyen viszony vetette meg alapját a földművelésnek. Így tehát a földművelés a harmadik fokot jelzi az emberi társadalmak fejlődésében.

Ezen ideát, hogy az emberek idővel hovatovább többet adván a földművelésre elhagyták a pásztoréletet, ezen ideát — mondom — meg személyesítve látjuk a bibliában is, a hol Káint földművelőnek, Abelt pedig pásztorok találjuk. Abelt megölte Káin, vagyis a földművelő megsemmisítette a pásztorok társadalmát: az ember magasabb társadalmi helyzetre emelkedvén, elhagyta az alsóbbat. A földművelőnek durvább és nehezebb élete van, mint a pásztoroké. Az idilli pásztorok aranykora eltűnt, és helyébe jött a vas-kor, terhesebb munkával, melyben arcának verejtékével kell, hogy kiki eledelét megkeresse.

Valóban, ez az emberre nézve, nem volt rossz, hanem valósággal jótétemény volt, mert csak a munka és a föld művelése által juthatott az emberiség a műveltség azon magas fokára, melyet ma foglal el. Azon nemzetek, melyeknek földművelésük nincsen, még ma is a félvadság járma alatt nyögnek: azon országokban, a hol a földművelést nem lehet üzni, mint a nagyon hideg, vagy nagyon meleg országokban, a népek hátramaradtak. Északon vadászok, délen pásztorok, de sem az elsők, sem az utóbbiak, nem játszottak valami nagy szerepet a világ történetében.

Érdekes tudni, hogy a növényország valamennyi tagja közül, egyedül a «graminea»-k, vagy a füveknek nevezettek lettek a földművelés növényeivé.

Azon népeknek, melyek a kenyérfán nőtt kenyerekkel (Artocarpus; 8—10 ilyen fa elegendő egy egész családnak); vagy pedig a Musa gyümölcseivel táplálkoznak, nincs gazdaságuk, s így műveltségük sem. Még pedig azon országokban is, hol a füvek művelésével nem gondolnak az emberek, bizonyos gyümölcsökkel táplálkoznak, még ottan is a füvek nagy szerepet játszanak az emberi társadalomban; ott ott azonban azok egy igen hasznos növény, a «bambusz» által vannak képviselve.

Nemcsak táplálékot és ruha-anyagot, hanem még hangszereket is szolgáltatnak nekünk a

füvek. Egy nádfajtából készítették (a nádak szintén füvek, csak hogy vastagabb száruak) az őskorban az annyira híres «frigiai» flótát, melyről azt tartották, hogy őket arra egy istennő (Marysas) tanította. Így tehát a nádflóta volt az első lépés, melyet az emberiség a zene, ez isteni művészet megismerése érdekében tett. Még ma is némely népeknél a nádsíp az egyedüli hangszer, mint a Marchis szigetén és a Périban lakóknál. De még a mi parasztemberünk furulyája is kezdetben nádból készült, s mégis oly hangszer, mely csöndes estéken megédesíti nyugalmának óráit. Valóban, semmi sem lehet édesebb, mint szép tavaszi estéken hallgatni a furulya hangját, midőn tetszetős felsötétségbe burkolva, misztikus csend uralko-

dik a természetben. Akkor azon édes és melankolikus hangok átjárják lelkünket és kimondhatatlan érzelmeket idéznek elő. Ha épen köből volna is szívünk, még akkor sem maradhatna érzéketlenül ezen bús hangok hallatára, melyek úgy hangzanak, mintha egy más, egy édes, ártatlan világból jönnének.

Megjegyzendő, hogy minden keleti népnek megvan a saját nemzeti, gyászos és melankolikus zenéje. Mémelyek közülök dicső multat siratnak énekeikben, mások meg gyászos és sokáig tartó fájdalmas multat gyászolnak velök.

Ime mennyi gondolatot ébreszt fel bennünk egy fűszál és mennyit tanulhatunk ezekből.

Porde Gyula.

(Vége.)

A „Marseillaise“ és „Talpra magyar“.

— A «Tanulók Lapja» irod. pályázatán jutalmazott értekezés. —

Két régi dal, mely mindig, örökkön-örökké új marad, eleven megtestesítői gyanánt azon végleges igazságú elvnek, hogy megsemmisülhet az anyag, de az eszme halhatatlanul virágzik. Hol vannak a hellenek és hol a scythák? Hová tűntek a beláthatatlan messze korok nagyreménységű népei, melyek elbizakodott dölyfükben készek voltak színt, az eget megostromolni? Eltűntek ők, de fönmaradtak a költők művei. Ajkára és szívébe vette a nép, apa hagyta fiára. Elmondták dalszóban a sutogó szellőnek, a csevegő pataknak. A mi pedig a lélekben gyökerezik, az nem illan el a semmiségbe, az kitör romlandó burkából és halhatatlan lesz!

Tapasztalati tény, hogy nagy korok méhe termékeny. Midőn a levegő is mintegy teli óriási eszmékkel, midőn az idő alkotó eseményeket hord magában, akkor támadnak rendre a nagy emberek, akárcsak Jáson sarkányfogaiból a fegyveres vitézek. Akkor jönnek létre azon intézmények, melyekre felő bámullattal tekint a későbbi kor törpe gyermeke. Ilyen időkben indul lendületnek a költészet s származnak fölülmulhatatlan remekei.

«Marseillaise» és «Talpra magyar»! E két fogalom tűzbe hoz, ha csak egy csöpp lelkese-
dés él, egy szikra idealizmus világít a szívbén. Említésükre nem csap e meg bennünket a szabadság bűvös fuvallata, mely akkoriban vihar-ként tombolt, de manapságig szerény, szellővé lanyhult? Mennyi öröm, mennyi dicsőség, mennyi gyász fűződik e két névhez!

Két nemzet szabadságdalai, két nemzeté, melyek különböző viszonyok között tömörültek össze, melyek különböző ideálokat hajszoltak, különböző műveltségben éltek. Két korszak termékei, mely korszakokat félszázad választ el egymástól, melyek közt oly sok a hasonlóság, de oly sok az ellentét is.

A szabadság följúhódása szülte mindkettőt. Mindazon körülmények, melyek produkálták, mind keletkezésük, mind terjedésük a rendkívüliség magvát rejti magában.

Midőn hosszú idők folytában erőszakkal fojtanak el eszméket, melyeket a kor vaskövetkezettességgel haladó iránya hoz magával, midőn mesterségesen gátat vetnek a nép szellemi fejlődése elébe, midőn lassanként garmadába gyülemlik a sok robbanó anyag: épen a világ folyásának logikai csalhatatlanságához képest kell jönnie időpontnak, melyben az fölrián és irtózatossá erővel dönt porba minden intézményt, melyeket az előtt szentesítettek és tolja fel a magáit azok helyébe. Főrgő módjára pusztít, de e pusztítások háttérbe szorulnak, ha fontolásra vesszük, azon sok áldásos, üdvös oldalt, melyekkel működésük jár.

Ily duló viharoként lépett föl a francia forradalom, az egész világtörténet legnagyobb mozzanata. Bámulatos események kapcsolódtak itt lánczolatba! «Csillag esik, föld reng: jött éve csudáknak.» A korlátlan egyeduralom, a reakció fojtó légköre helyébe szédítő gyorsasággal szökkentek a Szabadság, Egyenlőség, Testvériség dicsői elvei. Magasztos életbelép-

tetések és vérpatakok omlása: ily szertelen ellentétek találkozhatnak az időkben.

A francia forradalom kábitó zajában zendül meg a «Marsellaise».

Ki volt szerzője e fenséges dalnak? Sok ideig nem tudták. Beérték azon költői hittel, hogy a forradalom szelleme szólalt meg benne, egyenesen abból pattant ki, mint Minerva Jupiter fejéből: Midőn a forradalom már orgiát tombolta, midőn lezajlott a június 20-ai féktelenség, melyet Carlyle gúnyosan a «fekete nadrág processió» jának nevez, a marseillei nemzetőrség vonult be Párisba. Tagjai valamennyien a természet egyszerű, szilaj fiai, kiket a fővárosiak érdeklődéssel szemléltek. Egyenletesen haladva, dobszóra lépkedtek és vadul, ihlettelt lelkesedéssel énekelték ezt a nótát:

Fel honfiak, polgárok talpra!
Itt a dicsőség reggele!
Ellenünk zsarnokink uralma
Véres lobogót emele!
Nem halljátok, mikép ordítanak
Ott tuiban a bős katonák,
Hogy törnek a határon át,
Megölni nőink- s lányainkat!
Fegyverre honfiak!
Szoros harcrendbe össze!
Előre! A barázdát
Rút ellenvér fűrészszé!

A sokaság megilletődve és lánggra gyúlva hallgatta. Mert e szövegből s még inkább a dallamból kiharsog a hazafias elkeseredés riadalma, a harc zsvajva, ágyuk dörgése, kardok csengése. S minthogy a marseilleiek hangoztatták először, elkeresztelték «Marseillaise»-nak. Az ember azt szeretné hinni, hogy egy, a világrend ellen boszulóan föllépett titán zajgó kebléből áradt ki. Pedig megalkotásának dicsősége csak egy egyszerű mérnökkari tiszt nevéhez fűződik. Rouget de Lisle ez a név. Ábrándokat szövögető, költői lelkű ifju volt, ki szível-lelélekkel merült a forradalom csudálatába. 1792 telén járogatott Strassburgban a polgármester lakába, vonzva annak vendégszeretete és bájos leányainak kedvessége által.

Egy zord, fagyos nap a polgármester meghitta asztalához. Éhinség uralkodott akkoriban országsszerte, tehát vajmi fogyatékos volt a lakoma. Fűszereztek hát hazafias beszélgetésekkel. Belemélyedve annak hevébe, egyszerre csak fölkiált a derék házigazda:

— Egy pókhálós üveg borom unatkozik még egymaga a pinczében! Eredj leányom, hozd föl iziben, hogy Lisle uram ihletre buzduljon!

Megtörténik és a fiatal katoná mihamar megadja a tüzes rajnaiának az utolsó kenetet. Azután távozik. Kisded hónapos szobájában

már a tüzelő is fogytán van. De a honfiúi fölindulás feledtetéi vele a metsző hideget. Lázasan jár föl és alá, szívében költemény szakadozott sorai gerjednek életre, fülében lelkesedett hymnusz zengzetei motoszkálnak. . . Rohan a zongorához s szent örülettel esik a bilentyüknek. . . Ajka rnytmikus verssorokat rebeg, ujjai átabotában futamokat csálnak ki. . . Kimerülten veti magát ágyába és ájulásszerű szendergésbe süllyed.

Reggelre virradva, költemény és dallam oly összeforrottan domborodik ki előtte, mint test és lélek. Nyomban papírra veti, elvi zi polgármesteréhez és egybegyült ismerősei előtt elénekli a szerzeményt. Leirhatatlan a tetszés, az emberek ámultan állanak ott, végezetül könnybeúsuló szemekkel borulnak egymás nyakába, mintha egy családdá tömörítette volna őket a vészeknek ezen indulója.

És a «Talpra magyar?»

Mint még nem látott események jelző harsonája, hallatszott föl vihar közepette. Midőn elhatoltak hozzánk a juliusi zendüléstől fölvert hullámgyűrűk, midőn a reakció már, türehtelenül dühöngött és a fölbujtott nemzetiségek fenték ellenünk a kést: a pohár csordultig telt s ki is csordult — márczius tizenötödikén. «Magyar történet műzsája, vésőd sokáig nyugodott; vedd föl azt s örök tábládra vésd föl ezt a nagy napot! Nagypaink és apaink, mig egymás elhaladt, nem tevének annyit mint mi huszonnégy óra alatt! «énekli szinte ily igazsággal a magyar Rouget de Lisle, — Petőfi Sándor Márczius 15-ke volt a mi Marseillaise-ünk születésnapja. Nálunk nem tajtékozott eszeveszett dühvel a mindent ölő, dúló, felforgató szabadság lángja, de igenis, komolyan, mindenre kihatva és szentül lobogott a hazaszeretet a keblekben.

Petőfi — saját kifejezésmódja szerint — úgy megérezte a forradalmat, «mint a kutya a földrengést.» Kossuth bécsi útja, Metternich bukása profétai sejtelemmel, előre érzéssel töltötték el. Megbeszéli társaival, amárcziusi ifjakkal, a holnapi nap teendőit. Ő maga hazaindul és éjjel megkölti a «Talpra magyar»t. Mily módon? nem jutott oly részletességgel napfényre, mint a francia költemény eredete: a költő elrejtette vajadását a nyilvánosság elől. De az tény, hogy fölmagasztosult ihlettségéből fakadt; azon egy törlés, mely eredeti kéziratában mindössze található, tanúsítja, hogy úgy áradt ki Petőfi szívéből, mint a tisztán csordogáló forrás vize.

(Folytatása következik.)

Fizikai kísérletek.

Ha papirosra csöppentünk vizet, a vizesöpp széles körbe terjeszkedik szét és átáztatja a papirosot.

De ha megolajozzuk a papirosot vagy befuttattuk füsttel avagy bármely más anyaggal, melyet a víz nem áztat át könnyen, akkor a vizesöpp ide-oda gurul a papiroson, mint valami kissé meglaposodott golyó. A vizesöppnek ezt a tulajdonságát érdekes és mulatságos kis játékra használhatjuk föl.

Erős papirosból lehetőleg hosszú szalagot vágunk. Akár öszsze is ragaszthatunk több darabot, hogy hosszabb szalagot kapjunk. E szalagot lámpa vagy gyertya fölé tartva, erősen befűstöljük, vagy pedig, ha épen kezünk ügyébe esik, «ólom füst»-tel borítjuk be az egyik oldalán.

Ezután élre állítunk az asztalon több könyvet, még pedig olyanokat, hogy minden következő könyv alacsonyabb legyen az előzőnél. E könyvnek hátára illesztjük végig a papiros szalagot oly módon, mint azt rajzunk mutatja. A szalag ez elhelyezésénél ügyelni kell arra, hogy a szalag hullámossága annál erősebb legyen, minél inkább távolodik a legma-

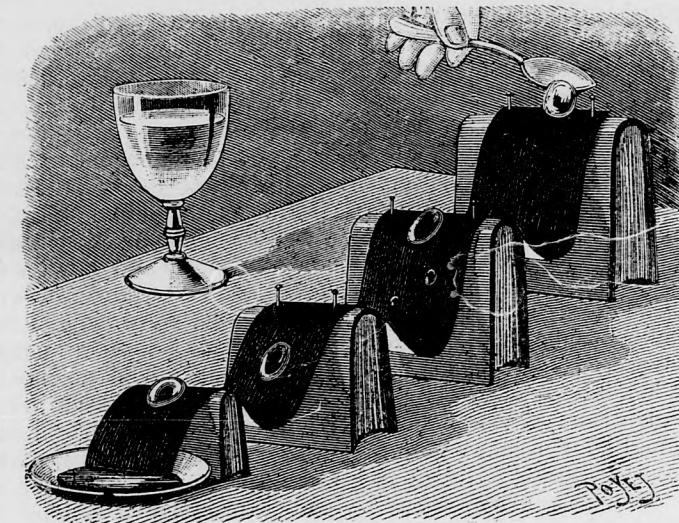
gasabb könyvtől a legkisebbik felé. Az utolsó legkisebb könyvnél tányérba fektetjük a szalag végét.

Elkészítvén a hegyláncot, a legmagasabb könyv hátánál csöppenként vizet öntünk a szalagra. A vizesöppök gyorsan lefutnak, de nem állapodnak meg a mélységben, hanem a legulrásban nyert sebesség erejénél fogva fölkapaszkodnak a második könyv hátára s így tovább, mignem a tányérba érnek. Látványuk épp oly érdekes, mint mulatságos, mikor a vizesöppök szinte versenyt látszanak futni hegynek föl, hegynek le, hogy mentül hamarabb a célponthoz érjenek.

A vizesöppök az ilyen játékát egyébiránt a természetben is szemlélhetjük.

Vihar kezdetén mindjárt az első esinos nagy csöppök mint apró golyók pattannak vissza az ut poráról. S azt is láthatja mindenki, hogy ha tüzes vasra esik egy csöpp víz, kicsike meglapuló gömb alakjában sítelve tánczol jó ideig, mert az alatta kifejlő kis gőzréteg tavol tartja a tüzes vastól, mignem a gőz és víz egészen elpárolog.

Tom-Tit.

A hegymászó vizesöppök.

Hogyan mulassunk a vakációban?

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Korántsem oly haszontalan munka vagy idő pazarlás tehát az, ha szaktárgyunkon kívül olykor-olykor más tartalmu műveket is forgatunk, hogy általa ismereteink köre szélesbüljön, szellemi műveltségünk annál több oldalú, világnézetünk tisztább és alaposabb legyen. Csak így haladunk a korral, tudományal és műveltséggel, Vannak ma már ugyszól-

ván minden szaktudományból épen nem száraz, unalmas, hanem igenis érdekes tartalmu szerkezetű s vonzó előadásu művek, melyeket a nem szakértő is valódi élvezettel s még nagyobb haszonnal olvashat. Hisz folytonosan ugyanazon egynemű dolgoknak üzése a testet s lelket egyaránt fárasztja, — megkivánjuk a változatosságot, de meg szinte jól esik,

ha más szép vidékre is beletekinthetünk, hol hasonlókép sok újat, érdekeset és tanulságosat láthatunk, tanulhatunk. De gyakorlati haszon nélkül sem szükölködik az ilyen olvasgatás, s ez az, hogy a társadalom sokféle körében, a mindennapi élet számtalan viszonyaiban ha valamihez érdemlegesen hozzászólunk kell a mi sokszor megtörténik, alkalomadtával annak helyén és idején nagy haszonnal értékesíthetjük. Ki gyanítja fiatal korában, mondja Eötvös, hogy az élet mily czélokra fogja felhasználni tehetségeit?

4. Szépirodalmi művek olvasása. Ezalatt itt főképp költemények, regények és novellák olvasását értem. A költemények általában igen kedves olvasmányai szoktak lenni az ifjúságnak, és méltán; mert az élet örök vérzés lenne, ha a költészet nem volna: ez adja meg, mit a természet tőlünk megtagad: arany időt, mely meg nem rozsdásodik; tavaszt, mely nem virágzik el és örök ifjúságot. (Börne.) De itt jól meg kell jegyeznünk, hogy mindenkor csak jeles költők verseiből olvassunk, vagyis oly költeményeket, melyek tartalomra, mind előadásra nézve művelőleg hatnak az elmére, nemesítőleg a képzelemre és kedélyre, erkölcsileg jól az akaratra. Kerüljük általában a selejtes s világfájdalmas költők olvasását, mivel belőlük vajmi kevés jót, de annál több rosszat tanulhatunk: megvesztegetik lelkünket, feldulják megelégedésünket s boldogságunkat, kékedőkké, embergyűlölökké tesznek bennünket. Azért jól írja Seneca is, a római bölcs, leveleiben: Akarod, hogy az olvasás tartós jó nyomokat hagyjon maga után? Akkor szoritkozzál csak néhány jeles elmére és ezekből táplálkozzál!

A regény és novella olvasását illetőleg még nagyobb óvatosságot kell ajánlanom. Nagyon kényes és veszélyes dolog ez erkölcsi tekintetben. Nem vagyok én ellensége, sőt inkább kívánom, hogy olvassunk szép és jó regényeket, novellákat, de mindenkor csak olyanokat, melyeknek olvasása sem szellemi, sem erkölcsi hátrányára nem lehetnek a tisztalelkű ifjúságnak. E tekintetben legjobb a mit tanácsolhatok az, hogy szülőitől, tanítóitól, szóval nálánál érettebb és okosabb embertől felvilágosítást, utmutatást ne kérjen. Jól meg kell válogatni az ilyen olvasmányokat, mert legyünk meggyőződve, hogy nem egy ártatlan ifju éppen egyik-másik erkölcsvesztegető regény olvasásának lett szerencsétlen áldozata, mint a tapasztalás szomorú példákat mutat. Az enemű jó művek olvasására nézve pedig azt ajánlom, hogy nemzeti regényeinket, a melyek tartalmuk és előadásuknál fogva legközelebből érdekel-

nek bennünket, tegyük az első helyre, így a magyar történeti és társadalmi regényekre, s ezek közül is csak az elismert jó hírnevű írók műveire fordítsuk figyelmünket. Ezután lehet idegen nyelvekből átültetett jeles regényeket is olvasni, de ez még óvatosabb körültekintést kíván: legyenek erkölcsileg kifogástalan tartalmuak, szabatosan és magyarul fordítottak, hogy sem erkölcsünk sem nyelvünk ártalmára ne szolgáljanak. Bármily regény olvasásánál azonban legnagyobb figyelemmel vizsgáljuk meg és lássuk át, mi benne az életnek megfelelő igazság, és mi a költői képzelem szüleménye, játéka vagyis mi teszi való és mi költött alapját; vegyük ki belőle és becsljük amazt, t. i. az erkölcsi igazságot, — a mit minden regényben megkívánunk — és vonjuk le róla a költöttet, ezt csak zománcznak tekintjük s tul ne becsljük. Erre nézve is sokszor hall utalást a tanuló az iskolában, tehát a szerint járjon el. Hogy azonban az olvasásnak ne csak időöltés, hanem maradandó haszna is legyen, mindenemű olvasmányainkból rövid kivonatokat kell készítenünk, az aranygondolatokat, igazságokat kijegyeznünk, ezeket néha át-átnézni, hogy emlékezetünkben ki ne mosódjanak s szükség idején felhasználhassuk. Végre jegyezzük meg jól Kölcsey szavait: Mint az üres beszédű társalkodót, úgy kerüld a tartalmatlan könyvet.

5. Zene és ének. Egyike a legszebb szellemi foglalkozásoknak a zenélés is, legyen az bármily zeneeszköz, hegedű, fuvola, zongora stb. Ha már tud valaki egy eszközt, gyakorolja ezt szorgalmasan; ha még nem tud, sajátítson el egyet, a vakáció elég időt enged reá; mert a zene fölébreszti, fejleszti és gyakorolja művészi tehetségünket, magásra emeli lelkünket s minden szép iránt lángra gyulasztja; emellett pedig ki ne tudná, hogy a legszebb és legnemesebb mulatságot, élvezetet szerzi. Hasonlókép az ének is igen szép, hasznos művészet s mindenkinek tehetségében áll azt gyakorolni. Hisz Mendelsohn az emberi hangot mondja a legszebb hangszernek, ne hagyjuk tehát műveletlenül e tehetségünket sem. Tudjuk, hogy a mell- és gégeszerveket erősíti, műveli, de egyszersmind kitünő szívkepző, érzelemnemesítő mulatság. Nem lehet eléggé ajánlanom, hogy a szép tehetségekkel megáldott ifjúság e szép és hasznos művészetet kitartó buzgósággal gyakorolni iparkodjék. A vakáció igen alkalmas arra is, hogy többen, ének- és zeneértők, válogatott darabokat betanulhatnak, sőt szűkebb körű, családi hangversenyeket — szavalással egyekötte — rendezhetnek; mily öröm és élvezet ez az ifjaknak ugy, mint a szülőknél és érdekletteknek!

6. Egyébb szellemi foglalkozások. Van még az eddig mondott szellemi foglalkozáson kívül számtalan tényező, melyek a mily szépek époly tanulságosak, elme- és szívkepzők, tehát ezeket sem szabad figyelmen kívül hagyni vakációban. Ilyenek: a) Fogalmazásban való gyakorlás; így lehet pl. szebb tárgyakat, vidékeket, egy kirándulást stb. leírni, egy kis eseményt elbeszéléssé kikerekíteni, remek költemények közül egyet-kettőt széptani szempontból taglalni, hogy költői szépségeiket feltüntetve bel és külbecsöket annálkább láthassuk. b) A szavalás gyakorlása; remek költemények szebbjeinek betanulása, értelmes elszavalása által tiszta helyes kiejtést, kellemes hanghordozást és művelt taglejtést sajátítunk el; c) Rejtvények, talányok megfejtése; az ifjúsági és más lapokban található rejtvényeket és talányokat megfejteni, hasonlók készítésére próbálkozni, szintén kellemes és elmeélesítő mulatság. d) Rajzolás, festés; szülőhelyünk, megyénk vagy egész országunk térképét utánozni, érdekes tárgyakat, képeket díszítványokat rajzolni, kellő utmutatás mellett festeni mily lelket művelő foglalkozás. e) Gyorsírás; az ebben jártasak szebb költeményeket vagy elbeszéléseket gyorsírási mezbe öltöztethetnek, ha többen összejönnek, egymásnak lassabban, gyorsabban diktálhassanak, versenytirhatnak, mindez igen hathatós eszköz és gyakorlás a továbbképzésre, tökéletesítésre ezen szép és igen hasznos művészetben.

Ezek volnának a szellemi mulatságok, melyekre jöllehet az iskola is elég gondot fordít az év folytában, mégis a vakációban kínálkozik azokra legtöbb idő és alkalom. Legyen bármily szellemi foglalkozás, mindegyik edzi, műveli lelkünket; csak parlagon heverni ne hagyjuk, mert a kules addig fényes míg használják. Foglalkozunk tehát a vakációban a szellemiakkal is, akkor megtettük lelkünknek tartozó kötelességünket is.

(Folytatása következik.)

VEGYESEK.

Érett kisasszonyok. A VII. kerületi alami gymnasiumban a legkitünőbb bizonyítványt Schmidt Mariska, Schmidt József miniszteri tanácsos, kiállítású igazgató szép fiatal lánya kapta. A kisasszony már korábban megszerezte a tanítónői oklevelet és mert az egyetemre készül, hogy a professzori diplomát is megszerezze. Tehetsége és szorgalma czéljához is juttatja s még csak azt említjük meg,

hogy legkedvesebb tárgya a matematika. A szászvárosi Kun-gymnasiumban az érettségi vizsgálatot Königsberger Lea, Königsberger Salamon leánya sikerrel letette. A vizsgálaton jelen volt Kun Géza gróf és Szadetzky Lajos egyetemi tanár is.

Ezredévi alapítványok. A löcsei főgymnasium Jókai-köre negyedszázados fennállásának emlékére hatszáz forintos ezredévi alapítványt tett a gymnasiumnak a magyar nyelvben legjelesebb VIII. osztályu tanulója számára. Molnár László felső-csalóközi, főszolgabíró a vajkai és vajkai-szigeti iskolánál 1700 koronás alapítványt tett szegény, de jó tanuló jutalmazására. — Duna-Szent-György város képviselőtestülete elhatározta, hogy a millenium alkalmából 10,000 frtos alapítványt létesít tanügyi és közművelődési czélokra.

A sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Székely-Mikó-kollegium önképző körének a jelen évi pályateteleinek eredménye. A pályatetelek a következők voltak: Kemény Zsigmond mint regényíró 8 frt. A regény és eposz összehasonlítása 8 frt. Ki legjobban szaval komoly költeményt kap 5 frtot. Ki legjobban ad elő vig költeményt kap 5 frtot. Idyll vagy románéz 8 frt. A 1. számú pályatételre két munka érkezett, a melyek mindenike röviden szabatosan és világosan jellemzi Keményt. S minthogy mindkettő jutalomra volt érdemes, a bizottsági gyűlés meg 8 frtot utalt ki, hogy mindkét munka megjutalmazva legyen. Az 1. számú írója: Nagy György VII. o. t., a II. számú írója: Bajkó Zsigmond VIII. o. t. A 2. pályatételre szintén két munka érkezett. Mindkettő jutalomra érdemes. Az I. számú írója Hinkelér Ernő VIII. o. t. a II. számú írója Balázs Sándor VIII. o. t. Komoly szavaltért 5 frtot nyert Nagy György VII. o. t. Vig szavaltért Bajkó Zs. VIII. o. t. A 5. számú pályatételre csak 1 munka érkezett, nem volt sem idyll sem románéz, hanem dal, de azért tekintve a hazafias lelkesedést, melyre az író lelkesen buzdit, a szép rimeket s a gondot, a melylyel szerkesztve van, a tanári kar a díjat kiadhatónak ítélte.

Követésre méltó példa. A következő levelet vettük: Privigyén csak algymn. van. A IV. osztályt velem együtt 11 fíu végezte. Mi szövetkeztünk szeretet osztályfőnökünkkel együtt hogy 15 év múlva találkozzunk. Már előbb is készítettünk mintát, de nem tetszett. Akkor jelent meg b. lapunkban a minta, a honnét aztán leirtuk. Egy pontot még hozzá is adtunk. t. i. hogy évenként, ki mennyit bir, fizessen be a privigyei takarékpénztárba. A begyűlt pénz kamatát egy töt anyanyelvű a magyarban legjobb előmenetelt mutató fíu kapja meg.

A dévai m. kir. állami főreáliskola ifjuságának «Salamon» önképzőköre mult hó 20 án tartotta hazánk ezredéves fennállásának megünneplésével kapcsolatos évzáró diszgyűlését. — Targysorozat: «Hymnusz», Erkel Ferencztől. Előadja: az ifj. énekkar. Elnöki megnyitó után titkári jelentés. A honfoglalás költészetünkben. Irta és felolvassa: Téglás Béla VII. oszt. tanuló. Az eredeti Rákóczy-nóta, A Chlopiczky-nóta. Zongorán négy kézre és hegedűn előadják Buócz Imre, Braun Lajos, Lázár Miksa VII. oszt. és Kerekes József IV. oszt. tanulók. Versenyszavalt: Az ezredik év, Palágyi Lajostól. Szavalja: Frint Tibor VII. oszt. tanuló. Ezer év, Vargha Gyulától. Szavalja: Hagedorn János VIII. oszt. tanuló. Ezred év, Váradi Antaltól. Szavalja: Brázovay Kálmán VII. oszt. tanuló. Stella maris, Várady Antaltól. Szav.: Pakots József VIII. oszt. tanuló. Rákóczy ke-sergője. Előadja: az ifj. énekkar. Jelentés a pályamunkákról. Az ifj. elnök bezáró beszéde. Szózat. Előadja: az ifj. énekkar. Induló. Előadja: az ifj. zenekar.

Az m. szigeti ev. ref. lyceumban július hó 26-án kezdődtek meg az érettségi vizsgálatok dr. Horváth F. pápai igazgató, kormánybiztos és Joó István egyházkerületi biztos elnöklete alatt. Sajnos, hogy a tanulók készületlensége miatt az érettségre bocsátott 53 tanuló közül a fele (26) elbukott. Jeles érett csak egy volt: Gruman Károly. Jó érett 6: Ágoston, Fekete, Papp, Pika, Szongott, Után, Elégséges érett: 20. Két hónapra visszatételt: 13, egy évre: 12, végleg 1 bukott.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csizsár József. —

1. Számtani kérdés.

Meddig élvezhetünk 4500 forintnyi járadékot, ha e czéltől 50000 frtnyi tőkét 3 perccenttel kamatos kamatos kamatra adunk?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik mohamedán nép az, a mely a Szahara keleti részén tartózkodik? Törzseik folytonos harcban állanak egymással; arcukat rendszeren betakarják.

3. Történelmi kérdés.

Ki volt az a korinthusi hadvezér, a ki született 411-ben Kr. e.? Meggyilkolta a főuralomra törő testvérét. Hogyan hívták ezt? Megszabadította Syrakusát Dionysios zsarnokságától; később legyőzte a kathagóiakat.

4. Természetrizai kérdés.

Melyik növény az, a melynek gyöklevelei nyelesek, széles tojásdanok, virága fehér? Különösen tengerparton és sósforrások mellett nő. Ize csipős keserű; a tengerészek salátául használják. Melyik rendbe tartozik?

6. Betűrejtvény.

A 7-ik számban közölt fejtörő megfejtése. Számtani kérdés: $P \frac{10}{4} = \frac{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 \cdot 6 \cdot 7 \cdot 8 \cdot 9 \cdot 10}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4} = 161200$. Földrajzi

kérdés: Oknói barlang. — Történelmi kérdés: Melancton Fülöp, szül. 1497. febr. 16. Brettenben. — Természetrizai kérdés: Marmota. — Fizikai kérdés: Secchi Angelo szül. 1818. jun. 29. meghalt 1878. febr. 21. — Képrejtvény. A rómaiak czirkuszi játéka.

Helyesen fejtették meg: Kukuberger Henrik, Blaske Lajos, Rosenhem Soma, Perhás Sándor, Trammer Samu, Grüner Rezső, Dorner Alfréd, Kovács Dezső, Tordai Béla, Kohn József, Hauschild Géza, Wimmer Rikárd, Váradi Dezső, Szolnoki István, Szentés Ernő, Haragos Balázs, Necker Fülöp, Schinder Gyula, Oberhauser József, Endrey Andor, Sziklai Pál, Deményi Ede, Czinger Antal, Jónás Jenő, Szebehelyi Imre, Kerekes Antal, Károly József, Beke Dezső, Ujhelyi Jenő, Berger Izidor, Kulesár Kálmán, Kovács János, Várkonyi Bódog, Krausz Jenő.

A jutalmat Hauschild Géza nyerte el.

Szerkesztői telefon.

Wolner E. Elintézzük. — **Ifj. Réthy K.** A mult évi 50. számot, valamint az idei 1—2. számokat lehetetlen megkapnia, mert annak idején mint mutatvány-számok szétküldettek s így a kiadóhivatalnak nincs belőlük egyetlen példánya, sem még az esetben is, ha az egész évfolyamot egyszerre megrendelné. Annak idején, azonnal kellett volna reklamálni. — **Ungvári J. Sz. Udvarhely.** 1. Megkaptuk, jó volt. 2. Az a rovat végleg megszűnt mindenestire meg van az oka, hogy miért. Ki nem írhatjuk, de szóval megmondhatnánk. Annyit jelzünk, hogy a megszüntetése nem tőlünk függött. 3. Az csak nagy szellemi szegénység, de nem bűn, a prózai átírás pedig néha művészet. 4. A dolgozatok beküldésére vonatkozólag legyen irányadó az, hogy jó dolog napvilágot lát, mikor a körülmények engedik, a rossz pedig papirkosárba dobatik. De azért csak tessék próbálkozni. **Trammer S.** Mert nem volt elég hely. **Porzócska.** Az utleírás még pihen, hogy mikor jöhet, nem tudjuk, mert már előtte igen sok dolog volt előjegyésbe véve. — **Kovács F.** Csak a latinból, másból nem. — *Több kérdésre a jövő számban.*

«Kosmos» müintézet nyomasa. Budapest, VI., Aradi-uteza 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-uteza 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

A felületességről.

(*) Egyik kedves és szorgalmas tanítványom azt kérdezte tőlem, hogy mit tartok a tanulóban legnagyobb hibának.

Különösnek találtam a kérdést, mert képzelhető-e nagyobb hiba tanulóban, mint a hanyagság, s ezért a kérdésért, melyre a jó tanulóknak kérdezősködés nélkül is meg kellene tudni felelni, megpirongattam.

Mentegetőzött, hogy kérdése föltevésakor a hanyagságra nem gondolt, mert ugyis tudta, hogy az a legnagyobb bűne, hanem a hanyagság után következő hibára vonatkozólag kérte véleményemet.

— Ez esetben, felelém, azt, a mibe most te is akaratlanul beleestél: a felületességet.

— De, kérem, mi a felületesség?

A felületesség valamely munkának akárhogy való végzése, tekintet nélkül arra, hogy lesz-e annak kívánt sikere, vagy nem. Felületesség a tudásban a valamihez való konyítás, anélkül, hogy a dolgot alaposan megérteni törekednénk, felületesség a kötelelességnek össze vissza való, könnyelmű teljesítése; felületesség pl. az, ha a declinatiókat tudod, de a névmásokhoz még csak nem is konyítasz; ha a dolgozatodat elkészíted, de az egyeztetésekre nem ügyelsz, a kivételeket nem respektárod, ha gyakorlatodat, melyet beadsz, vagy leveledet, melyet elküldesz, nem olvasod el és így nem veszed észre a tollhibákat, hogy pl. az egyes szavak vége hiányzik, másikat rosszul választottad el stb. Felületesség az, ha összeolvasod a ponyvairodalom termékeitől kezdve az összes néked való és nem való elbeszéléseket, de másnap már csak annyit tudsz belőlük, hogy olvastad, de azt nem tudod, hogy mi van bennök; felü-

letesség az, ha a te munkád annyit érne, mint azé a czipészé, a ki elkészít egy pár czipőt, a mely szemre szépnak látszik, de ha felhuzod s pár lépést tész benne, leválik a talpa, mert nem volt megvarrva és szegelve, hanem csupán megragasztva. Felületesség az, ha te dobálódzol Amerika és Ausztrália városainak neveivel s a külföldi nagyköveteket mind elő tudod számolni, de nem tudod, hogy Baranyamegyének mi a fővárosa, s nem tudod, hogy egy koronában hány fillér van. Felületesség az, ha te pályamunkákat írsz a rómaiak büntetőjogáról, de nem tudod leírni az iskolátokat s nem tudsz megírni egy tavaszi leírást; ha nyakra före írod a verseket s nem ismered a verstan szabályait; ha poetikai fejtegetést csinálsz és sosem hallottál arról, hogy mi az a poetika...

S az én tanítványom úgy megrémült a felületesség példáinak elősorlásától, hogy rögtön azt kérdezte, vajjon őt is felületesnek tartom-e s hogy mi a felületesség gyógyszere.

A felületesség gyógyszere a higgadt megfontolás, az elhamarkodás kerülése, a komoly munka. Sohse tévesszük szem elől, hogy minden tettünknek mi a czélja, s úgy végezzünk mindent, legyen az egy könyv szélére irandó parányi feljegyzés bár, mintha az a legszigorubb bírálatnak lenne kitéve.

A legszigorubb kritika saját egyéniségünkkel szemben megóv minden felületességtől. Végezzük dolgainkat lassan, sietség nélkül, inkább kezdjük ujra, mint sem oly munkát végezzünk, mely nem válik becsületünkre; a mit elkezdünk, azt úgy kezdjük, és végezzük, hogy a reafordított fáradság meghozza gyümölcsét s akkor meglátjuk nem leszünk felületesek.